

DOI: 10.15407/kraieznavstvo2024.01.134

УДК 338.48

Галина Гуменюк (м. Івано-Франківськ)

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри туризмознавства та краєзнавства

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

E-mail: humenyukgalina@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2859-8369>

Леся Польова (м. Івано-Франківськ)

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри готельно-ресторанної та курортної справи

Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

E-mail: lesia.polova@pnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2971-5993>

Квест-екскурсія як інноваційна форма туристичного продукту

В статті розглянуто інноваційні форми екскурсійної діяльності, наведено класифікацію інноваційних технологій, надано їх коротку характеристику. Досліджено квест-екскурсію як інноваційну форму екскурсійної діяльності на туристичному ринку. Розкрито основні відмінності традиційних екскурсій та квест-екскурсій, а також охарактеризовано основні принципи створення таких екскурсій. У ході дослідження розкрито сутність квест-екскурсії та наведено її характеристики на основі двох складових: квесту та екскурсії. Проведено аналіз існуючих форм квест-екскурсій, показано їх характеристику. Авторами запропоновано класифікацію квест-екскурсій за змістом та аналіз потенційних споживачів з тематики квест-екскурсій. На основі ряду досліджень вчених показані функції квест-екскурсії. Визначено роль квест-екскурсії для розширення асортименту туристичних послуг та для розвитку внутрішнього туризму. Розглянуто пропозиції квест-екскурсій від туристичних операторів України. Проведено аналіз існуючих форм квест-екскурсій, показано їх характеристику. Розглянуто досвід проведення квест-екскурсій в міжнародному туризмі та Україні. В результаті аналізу ринку щодо квест-екскурсій, показано їх економічну ефективність, порівнюючи зі стандартними екскурсіями. Мета цієї статті полягає в узагальненні та поданні найбільш затребуваних інновацій в екскурсійній діяльності.

Ключові слова: інноваційна діяльність, туризм, екскурсія, квест-екскурсія, інновація, екскурсійна діяльність, квест.

Halyna Humeniuk (Ivano-Frankivsk)

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor

of the Department of Tourism and Regional Studies Faculty of Tourism

Vasyl Stefanyk Prykarpatsky National University

E-mail: humenyukgalina@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2859-8369>

Lesya Polova (Ivano-Frankivsk)

PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Hotel, Restaurant and Resort Business Vasyl Stefanyk Prykarpatsky National University

E-mail: lesia.polova@pnu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2971-5993>

Quest tour as an innovative form of tourist product

The article considers innovative forms of excursion activity, provides a classification of innovative technologies, gives their brief description. Particular attention is paid to the quest as an innovative form of excursion activity, the quest tour as an innovative form of excursion activity in the tourism market is

studied. The main differences between traditional excursions and quest excursions are revealed, and the basic principles of creating such excursions are characterized. In the course of the study, the essence of a quest tour is revealed and its characteristics are given on the basis of two components: a quest and a tour. The existing forms of quest tours are analyzed, their characteristics are shown. The authors propose a classification of quest tours by content and an analysis of potential consumers on the subject of quest tours. On the basis of a number of studies by scientists, the functions of a quest tour are shown. The role of quest tours for expanding the range of tourist services and for the development of domestic tourism is determined. The offers of quest tours from tourist operators of Ukraine are considered. The existing forms of quest tours are analyzed, their characteristics are shown. The experience of conducting quest tours in international tourism and Ukraine is considered. As a result of the market analysis of quest tours, their economic efficiency is shown in comparison with standard excursions.

The purpose of this article is to summarize and present the most popular innovations in excursion activities.

Key words: innovations, innovative activity, tourism, excursion activity, excursion, quest excursion, quest.

Постановка проблеми. Інновації в туризмі, як і скрізь, – це спільні дії між урядами, науковими колами, корпораціями, мікро-, малими та середніми підприємствами (ММСП) і стартапами, інвесторами, підтримуючими бізнес-партнерами (акселераторами, інкубаторами тощо) та іншими зацікавленими сторонами. Стимулювання успішної туристичної інноваційної та підприємницької екосистеми вимагає підключення всіх зацікавлених сторін до можливостей співпраці та надання пріоритету розвитку потенціалу в туризмі та технологіях.

Політика урядів і державних установ, яка сприяє інноваціям, торгівлі та впровадженню технологій, загалом сприяє інноваціям у туризмі. Академічні кола створюють основи та моделі для сталих інновацій у туризмі, розумних напрямках, надають знання урядам, малим і середнім підприємствам і стартапам, а також підтримують бізнес-партнерів. Корпорації розробляють нові технології, підвищують обізнаність всередині себе про інновації та впроваджують організаційну структуру та бачення технологій, інвестують у відкриті інновації¹.

Стартапи та МСП (мікро, малі та середні підприємства) розробляють та впроваджують передові технології в туризмі, задовольняють та відображають потреби та запити мандрівників, створюють інноваційні рішення в туризмі. Інвестори вкладають кошти в стійкі проекти, пов'язані з туризмом і технологіями, підтримують зростання та інтернаціоналізацію корпорацій, напрямків, МСП.²

В. Абрамов, М. Тонкошур виділяють декілька основних класифікаційних ознак інновацій у туризмі, таких як:

1. зародження ідеї (попит потенційних туристів, нові технічні відкриття);
2. форма інновації (турпродукт, туристичні послуги);
3. масштаб поширення (область, країна, ма-терик);
4. капіталомісткість (велика, незначна).

Інноваційний процес у туризмі розвивається у відповідь на зміни, що відбуваються не лише на туристичному ринку, а й у інших сферах життя суспільства. Це:

1. зміна попиту потенційних покупців;
2. нові досягнення науково-технічного прогресу;
3. розширення інформаційної бази туристичних ресурсів;
4. конкуренція між суб'єктами туристичної діяльності³.

Тому варто розглянути план прикладу інноваційної екскурсії «Назад в майбутнє». Спершу потрібно зібрати усіх партнерів-учасників з метою обговорення такої ідеї. По-друге, сформулювати творчу групу та розподілити функції між учасниками. Наступним завданням буде створення програми та сценарій екскурсії. Вибрати потенційних клієнтів. Створення бізнес-плану та реклама екскурсії. Останніми діями є проведення пробної екскурсії та презентація нового продукту на туристичному ринку⁴.

¹ WHAT IS INNOVATION? Режим доступу: URL: <https://www.unwto.org/what-is-tourism-innovation>

² Там само.

³ Абрамов В.В., Тонкошур М.В. Організація туризму : конспект лекцій. Харків ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. 131 с.

⁴ Скрипченко І.Т. Інноваційні технології в туризмі: навчальний посібник. Дніпро: Журфонд, 2021. 137 с.

Аналіз основних наукових досліджень. На сьогодні значна кількість досліджень приділяється вивченню інноваційних процесів у різних галузях економіки. Останнім часом з'явилась значна кількість публікацій, в яких обговорюються проблеми інновацій у туризмі як однієї з найперспективніших інноваційних галузей обслуговування. В. Зайцева, Д. Гурова, О. Корнієнко, Т. Кукліна, С. Журавльова, Ю. Піскунова, І. Скрипченко та інші розглядають у своїх працях різні аспекти інновацій у туризмі. Однак, незважаючи на велику значущість інновацій у туристичній індустрії, повноцінні дослідження та обґрунтування квест, як інноваційної форми екскурсійної діяльності, а також інших важливих аспектів, які мають відношення до туристичної діяльності, мало досліджені, незважаючи на те, що ця проблема є достатньо актуальна.

Варто зазначити, що ще не згенерувалося єдине формулювання терміна «інновації в туризмі», відсутня цілісна (одностайна) класифікація згаданих інновацій, замало уваги надається джерелам інформації, за якими можна їх вивчати, в тому числі і методам оцінювання інноваційної діяльності туристичних підприємств.

Виклад основного змісту. Інновації в екскурсійній діяльності розглядаються як нові пропозиції з точки зору тематики, маршрутів та екскурсійних розробок. Екскурсійний продукт можна назвати інноваційним за умови використання новітніх технологій, конструктивно нових прийомів і методів створення та реалізації продукту.

В екскурсійній діяльності розрізняють такі інновації:

- інновації екскурсійного продукту;
- інновації в технології розробки та проведення екскурсій;
- технічні нововведення в екскурсіях;
- інновації в маркетингу та менеджменті;
- особисті інновації (зовнішній вигляд, стиль екскурсорова)⁵.

Інноваційний екскурсійний продукт включає екскурсії в містичні місця, в місця масових вбивств і страт, в райони стихійних лих і техногенних катастроф, у військові частини з можливістю використання спорядження та зброї, музеї просто неба, військово-історичні реконструкції тощо.

Сьогодні користуються популярністю інтерактивні та анімовані методи проведення екскурсій, коли екскурсанти не тільки слухають екскурсорова, але й беруть активну участь у заході. Більшість нововведень стосується форм і методів проведення екскурсій – екскурсії з майстер-класами, костюмовані екскурсії, екскурсії з ігровими елементами, театральними та анімаційними прийомами, екскурсії на велосипедах та сігвеях, квест-екскурсії, віртуальні екскурсії та показ 3D-об'єктів.

Інноваційна діяльність – це наукові, технологічні, організаційні, фінансові та комерційні кроки, які фактично повинні призвести до впровадження інновацій. До інноваційної діяльності також відносяться дослідження та розробки, які пов'язані безпосередньо з розробкою конкретної інновації.

Загальною рисою інновації є те, що вона має бути реалізована. Новий чи вдосконалений продукт впроваджується, коли він з'являється на ринку.

Інновації в екскурсійній діяльності дають перевагу однієї екскурсії над іншою, що сприяє успішному просуванню на ринку. Нововведення завжди цікавили людей, правильно обрана цільова аудиторія відіграє важливу роль. Інновації – це той продукт діяльності людини, який важливо не тільки творити, а й правильно застосувати⁶.

Традиційна екскурсія – це форма пізнавально-оздоровчої діяльності, яка насамперед спрямована на показ-розповідь, із застосуванням прийомів активізації уваги, таким чином перед розвагою домінує інформаційна частина.

Екскурсії пройшли довгий шлях еволюції, від примітивних розповідей екскурсорова до надзвичайних театралізованих та 3D екскурсій.

Щоб стати віртуальним туристом, достатньо завантажити з Інтернету невелику програму.

Користувач може ходити, злітати з будь-якого місця, приземлятися, дивитися. Графіка віртуальних об'єктів – на рівні найкращих сучасних комп'ютерних ігор. Розробники створюють моделі за точними кресленнями та безліччю фотографій. Наприклад, під час створення проєкту «Тадж-Махал» було використано п'ять тисяч зображень. Зараз 3D-екскурсії можна побачити у багатьох фірмах, це подорож ресторанами,

⁵ Використання інноваційних технологій в галузі туризму: монографія / Зайцева В.М., Гурова Д.Д., Корнієнко О.М., Кукліна Т.С., Журавльова С.М. Запоріжжя: Дике Поле, 2015. 144 с.

⁶ Скрипченко І.Т. Інноваційні технології в туризмі: навчальний посібник. Дніпро: Журфонд, 2021. 137 с.

готельними комплексами і т.д.⁷. В іспанському місті Кордова з'явилися спеціалізовані автомобілі, які розповідають про місцеві визначні пам'ятки. Транспортний засіб працює за допомогою GPS. Екскурсант отримує не лише звуковий коментар, а й наочне підтвердження почутого, яке відображається на спеціальному моніторі. Комп'ютеризована система працює з картою пам'яті, на якій записана інформація про 150 місць, що найбільш відвідувані⁸.

Система є багатомовною та підтримує іспанську, французьку та англійську мову. Машина була зроблена в США одним із підрозділів компанії Daimler-Chrysler. Аналогічні проекти GPS-туризму вже знайшли застосування в Монтгомері (штат Алабама), де компанія IntelliTours LLC пропонує всім охочим тури з аудіо-коментарями місцями громадянської війни⁹.

Всесвітньо відомий паризький музей Лувр пропонує відвідувачам здійснити 50-хвилинну екскурсію слідами персонажів цієї книги та кінострічки. Той, хто забажає відчувати себе в ролі професора Роберта Ленгдона або шифрувальниці Софі Неве, повинен буде взяти на прокат трубку аудіогіду та іти слідом залами та галереями Лувру тим же маршрутом, яким проходили по ньому герої роману. Супровідний текст екскурсії читає популярний французький актор Жан Рено.

Останні декілька років відносно новими за своїм характером залишаються такі екскурсії як:

1. «туризм сеньйорів» (тих кому за 60 років), в рамках якого організуються пізнавальні екскурсії мальовничими місцями та цікавими мезейними експонаціями;
2. VIP-тури з включенням полювання та риболовлі;
3. спеціальні екскурсії для молоді з відвідуванням модних фестивалів, показів одягу;
4. дитячі екскурсійні програми з анімаційними елементами;
5. індивідуальні екскурсії з урахуванням потреб конкретної групи чи туриста.

Один з найпопулярніших інноваційних напрямів в екскурсійній діяльності – анімація, що

передбачає «оживлення» історичних персонажів, залучення екскурсантів до дій¹⁰.

До анімаційних програм належать:

1. музейні історичні театралізовані шоу, що відрізняються від звичайної музейної екскурсії з театралізованими елементами і є спектаклем, в який протягом усього часу залучені екскурсанти. Під час подібних шоу експонати музею, наприклад доісторичні тварини, середньовічні лицарі та пані, а також інші персонажі, «оживають» та переносять екскурсантів у ту епоху, уособленням якої вони є;

2. костюмовані бали за участю історичних персонажів, що дають гостям можливість не лише відчувати себе в контексті реалій іншої епохи чи країни, а й навчитися старовинним танцям, традиційним бальним іграм чи світському етикету;

3. інтерактивні вікторини, розроблені за певною темою та полегшують сприйняття історичної чи іншої інформації, що робить екскурсію яскравішою та цікавішою. Такі вікторини передбачають живе спілкування, можливість проявити себе під час екскурсії, перевірити свої знання та здібності;

4. карнавали, спрямовані переважно на розвагу, але які мають певну пізнавальну сутність, будучи живим втіленням історії народу та її культурних традицій;

5. фестивалі історичної реконструкції, що залучають до театралізованої дії гостей та надають їм унікальну можливість не лише стати учасниками історичної події, а й самим спробувати свої сили, наприклад, у лицарських змаганнях¹¹.

Більшість інновацій стосується форм та методів проведення екскурсій – екскурсії з майстер-класами, костюмовані екскурсії, екскурсії з ігровими елементами, прийом театралізації та анімації, екскурсії-пробіжки, екскурсії на велосипедах та сегвеях, квест-екскурсії, віртуальні екскурсії та показ 3D-об'єктів.

Інновації в технічному забезпеченні екскурсій включають радіогід, аудіогід, автоматичний GPS-екскурсовод однією мовою. У ряді техніч-

⁷ INNOVATIVE WAYS OF IMPROVING EXCURSION SERVICE AROUND THE TOURISTIC DESTINATIONS Режим доступу: URL: http://iqtisodiyot.tsue.uz/sites/default/files/maqolalar/24_Khayrullayeva_Davronov_Narzullayeva.pdf

⁸ Хранитель історії Пермі. Режим доступу: URL: <https://ukrbukva.net/page,3,84362-Sibirskaya-hranitel-istorii-Permi.html>

⁹ Там само.

¹⁰ Скрипченко І.Т. Інноваційні технології в туризмі: навчальний посібник. Дніпро: Журфонд, 2021. 137 с.

¹¹ Там само.

них інновацій окремо слід згадати інновації, що дозволяють вивчати екскурсійні об'єкти самостійно. Сюди включаються: QR-код, мобільні путівники та довідники, онлайн-сервіси, на яких розміщені мобільні путівники та довідники¹².

Радіогід може бути використаний у будь-яких оглядових та тематичних екскурсіях, які, як правило, є комбінованими. Пристрій можна використовувати під час руху автобуса, а також під час виходу з автобуса та під час руху до об'єкта показу.

QR-код також можна використовувати і в роботі квест-екскурсії, так як подібна екскурсія передбачає змагальність і самостійний пошук інформації, і QR-код в даному випадку був би найпростішим способом її отримання.

Квест-екскурсія – це послуга з організації відвідування спеціально вибраних об'єктів екскурсійного показу, з наявною сюжетною лінією і перешкодами у формі різноманітних задач, головоломок, ігор, розгадуючи які, учасники знайомляться та вивчають конкретні об'єкти, використовуючи свої знання, спостереження і спілкування з іншими учасниками. При цьому квест-екскурсія не є традиційною, пізнавальною, музейною, міською чи замською, а оформлена в пошуковій та ігровій формі й орієнтована однаково на дозвілля, розваги, анімацію, а також досить насичена за змістом і пізнанням¹³.

Аналіз опрацьованої літератури дає можливість запропонувати такі квест-екскурсії як:

1. традиційна оглядова екскурсія у формі квесту;
2. екскурсія з історії однієї вулиці;
3. екскурсія з історії певного історичного району міста;
4. подієвий квест, приурочений до якогось свята, події, заходу;
5. екскурсія певними архітектурними пам'ятками;
6. квести в організаціях, на підприємствах, історичних будівлях¹⁴.

Найважливішими відмінними рисами квест-екскурсії вважаються такі як:

– екскурсанти повинні самостійно отримувати інформацію про екскурсійні об'єкти, пам'ятки, об'єкти маршруту екскурсії, тобто турист стає активним учасником навчально-розважального процесу, де особлива роль відводиться не лише інформації, а й фізично активній частині квест-екскурсії;

– наявність чіткої сюжетної лінії, що дозволяє туристам стежити за ходом подій, зберігаючи при цьому інтерес екскурсанта та його бажання досягти мети квест-екскурсії;

– основна мета – ознайомлення з історичними фактами, персонажами, екскурсійними об'єктами, незважаючи на те, що досить велика частина екскурсії – це активне вирішення поставлених перед туристами завдань, але результатом все ж є інформація про об'єкти екскурсійного маршруту.

Активними споживачами такого виду екскурсії є:

- школярі та підлітки;
- професійні колективи, які обирають спільне дозвілля;
- групи екскурсантів, які мають потребу в активному дозвіллі¹⁵.

Різнорманіття створюваних квест-екскурсій класифікують за такими ознаками:

- за формою: з участю та без екскурсовода;
- за сюжетом: пригодницькі, спортивні, історичні, детективні;
- за місцем проведення: міські, замські, в одному приміщенні;
- за видом пересування: пішохідні, велосипедним, міським транспортом тощо.

Квест-екскурсія поєднує в собі ознаки і екскурсії і квесту:

- часова протяжність: від академічної години до одного дня;
- наявність екскурсійної групи (1-50 осіб);
- складання маршруту і завдань професійним екскурсоводом;

¹² INNOVATIVE WAYS OF IMPROVING EXCURSION SERVICE AROUND THE TOURISTIC DESTINATIONS. Режим доступу URL: http://iqtisodiyot.tsue.uz/sites/default/files/maqolalar/24_Khayrullayeva_Davronov_Narzullayeva.pdf

¹³ Піскунова Ю. Квест-екскурсія як інноваційна форма екскурсійної діяльності. Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф м. Одеса, 10 квітня 2019 р./ ОНУ. Одеса, 2019. С. 853 – 856.

¹⁴ INNOVATIVE WAYS OF IMPROVING EXCURSION SERVICE AROUND THE TOURISTIC DESTINATIONS. URL: http://iqtisodiyot.tsue.uz/sites/default/files/maqolalar/24_Khayrullayeva_Davronov_Narzullayeva.pdf

¹⁵ Піскунова Ю. Квест-екскурсія як інноваційна форма екскурсійної діяльності. Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф м. Одеса, 10 квітня 2019 р./ ОНУ. Одеса, 2019. С. 853 – 856.

- чітко визначений сюжет екскурсії;
- огляд екскурсійних об'єктів;
- ознайомлення з об'єктами в русі;
- ціль; завдання і перешкоди¹⁶.

Необхідно відзначити і те, що окрім функцій традиційних екскурсій (організація культурного дозвілля, розширення кругозору тощо), квести виконують ще одну функцію – згуртовують команду. Учасників події психологічно зближують спортивні та активні етапи. Ігрові завдання породжують емоції та радісні спогади, сприяючи при цьому комунікації учасників. Кінцевою метою учасників квест-екскурсії є засвоєння інформації, почутої та побаченої на екскурсії.

Автор виділяє фактори, які сприяють успішному засвоєнню інформації:

- сильні звуки, яскраве світло;
- подразники, що несуть особливе емоційне забарвлення;
- матеріали, що викликають активну розумову роботу над ними;
- предмети, найбільш характерні для даного індивіда (професійно, значущі предмети);
- незвичайні явища.

Тобто мимовільне запам'ятовування відбувається під час умов та завдань, які людина вирішує. Причому, одні люди краще засвоюють інформацію при вирішенні завдань, інші – сприяють вирішенню. Більшою чи меншою мірою вони присутні при проходженні квестів¹⁷.

При виборі місць, сценаріїв, завдань та етапів квест-екскурсії, дослідники керуються наступними принципами та етапами:

1. Район локації має відповідати спрямованості квест-екскурсії, її особливостям, специфіці, кількості маршрутів та тривалості їх проходження в часі. Отже, невелику площу обраної локації можна виправдати наявністю єдиного маршруту, кількістю об'єктів, задіяних у цьому маршруті, та якістю (складністю) розроблених завдань. Слід розуміти, що чим більше площа локації, тим більше варіантів створення квест-екскурсії, і кількість задіяних команд. Відстань між маршрутними пунктами маршруту квест-екскурсії дозволяє реалізувати спортивну, анімаційну, ігрову та пошукову частину, регулюючи при цьому часові рамки квест-екскурсії, збільшуючи або скорочуючи час, витрачений на вирішення завдань і переміщення між пунктами маршруту.

¹⁶ Там само.

¹⁷ Скрипченко І.Т. Інноваційні технології в туризмі: навчальний посібник. Дніпро: Журфонд, 2021. 137 с.

2. Об'єкти, атракціони, шляхові точки утворюють маршрут квест-екскурсії. Їх відмінність передусім залежить від інформаційної насиченості таких об'єктів, тобто, на відміну від звичайного квесту, квест-екскурсія спрямована на формування знань про об'єкти міста, що знаходяться в певному місці, та зібрані в єдиному маршруті, при цьому необхідно розділити об'єкти на основні та супутні. Таким чином, після визначення основних пунктів, які є основними на маршруті, можна додати супутні пункти, які не мають великого інформаційного багатства, здатні урізноманітнити завдання та зробити паузу між інформаційно складними об'єктами. Варто пам'ятати, що кількість інформації, яку звичайна людина може проаналізувати протягом обмеженого часу без інтелектуальної та емоційної втоми, не є великою. Необхідно класифікувати квест-екскурсії за спрямованістю (інтелектуальні, пізнавальні, спортивні тощо), щоб турист точно знав, чого очікувати, не забуваючи при цьому про екскурсійну частину квест-екскурсії, тобто процес навчання через пошук та гру.

3. Маршрут квест-екскурсії, розроблений відповідно до обраної локації та поєднання основного та супутнього об'єктів, у різних варіаціях, тобто наявність кількох варіантів маршруту або кількох різних маршрутів, розташованих в одному місці. Розробляючи маршрути для кількох команд, слід враховувати наступне:

- час, витрачений на варіанти маршруту, має бути однаковим, тобто при плануванні «ідеального мінімуму» часу, витраченого на маршрут із знанням усіх рішень завдань, він повинен бути однаковим для всіх варіантів маршруту, тобто кожен маршрут можна виконати в однаковий час;

- складність і кількість завдань повинні бути збалансованими та однаковими або еквівалентними для різних маршрутів, тобто є кілька варіантів, коли це можливо: однакова кількість і рівень складності завдань або різна кількість завдань і однакова загальна складність;

- початок і фініш. У більшості випадків на різних маршрутах є один стартовий і один фінішний пункт, це досить зручно, але є і варіант єдиного старту і різних фінішних точок, що може бути пов'язано зі специфікою самих маршрутів;

– просування по маршруту можливе в лінійній спрямованості, тобто вирішення одного завдання дозволяє перейти до наступного об'єкта і розв'язати наступне завдання тощо¹⁸.

4. Завдання для квест-екскурсії потрібно розробляти відповідно до спрямованості (інтелектуальні, пізнавальні, фантазійні, спортивні тощо), з урахуванням високої пізнавальної активності. Це можуть бути завдання про самі об'єкти та пам'ятки, розкриття їх архітектурної особливості, краєзнавчого аспекту тощо, що, безсумнівно, є пріоритетним у розробці завдань для основних об'єктів маршруту, такі завдання дозволяють реалізувати екскурсійну спрямованість квестів. Завдання слід розробляти в логічній послідовності, вони повинні бути взаємно залежними та взаємопов'язаними з однією темою та фокусом. Також особливу увагу слід звернути на вимоги: категорії складності, інформативності, інтерактивності, корисності та практичної спрямованості, завдання мають бути збалансованими, тобто включати різноманітні елементи, також мають вузьку спрямованість самої квест-екскурсії. Таким чином, можна сказати, що розробка завдань для квест-екскурсії – це творчий процес, що синтезує інформаційні дані та розважально-інтерактивну складову.

5. Основний і допоміжний персонал є однією з основних ознак для організації та проведення квест-екскурсій. Наявність кваліфікованих спеціалістів на всіх етапах підготовки, розробки, реалізації та проведення квест-екскурсії визначає якість кінцевого турпродукту. Як і в традиційних турах, так і в квест-екскурсіях присутність гідів необхідна на різних етапах. Наприклад, обираючи локацію, екскурсовод має оцінити якість, кількість об'єктів (точок) маршруту, щоб сформулювати шлях квест-екскурсії, розробивши контрольний та індивідуальний текст (за потреби), тобто екскурсовод створює продукт, але в процесі впровадження необхідно враховувати масштаб роботи, а саме присутність координатора, допоміжного персоналу та спостерігачів може якісно вплинути на результат, а отже підвищити позитивний ефект від квест-екскурсії.

6. Всі елементи, необхідні для виконання квест-екскурсії, а саме друковані карти та маршрути (у повній версії для організаторів і спеціальні для учасників), завдання (картки, аркуші, кросворди, головоломки тощо), елементи пошуку, призи тощо – все це необхідно враховувати при остаточному розрахунку;

7. Підказки є невід'ємною частиною квест-екскурсії, це можливість отримати допомогу у вирішенні та виконанні завдань, у ході проходження маршруту квест-екскурсії. Підказки можуть знадобитися через особливості групи, складність завдань тощо, коли необхідно повернути туристів на маршрут, направити чи допомогти їм. Важливо заздалегідь обговорити ці моменти, наприклад, в яких ситуаціях можна дати підказки, їх кількість, вплив підказок на кінцевий результат (збільшення часу, додаткові завдання тощо).

Розроблені та апробовані квест-екскурсії сприяють підвищенню якості підготовки туристичних кадрів, що є пріоритетним для розвитку внутрішнього та в'їзного туризму. Особлива увага приділяється не лише вивченню розроблених квест-екскурсій, а й методиці створення цих напрямків у туризмі. Таким чином, розроблена авторами методика дозволяє ефективно формувати стійкі компетенції у сфері створення, реалізації та просування квест-екскурсій. Такий інноваційний продукт розширює базу послуг, що надаються туристам, та якісно впливає на різноманітність засобів відпочинку. Квест-екскурсія сприяє розширенню знань країну чи місто, його історію, культуру, сучасний розвиток, що необхідно для створення сприятливого іміджу країни, її розвитку та просування на світовій туристичній арені¹⁹.

Квест-екскурсії активно розвиваються та користуються попитом у багатьох регіонах України. Наприклад, туристичний оператор «Моноліт» пропонує ряд квест-екскурсій по Львову «Пригоди кам'яних левів», «Загадки львівської бруківки», «Вартові середмістя», «Старі вулиці міста»²⁰.

Туристичний оператор «Відвідай» пропонує взяти участь у квест-екскурсії «Секрети міста

¹⁸ Піскунова Ю. Квест-екскурсія як інноваційна форма екскурсійної діяльності. Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф м. Одеса, 10 квітня 2019 р./ ОНЕУ. Одеса, 2019. С. 853 – 856.

¹⁹ Скрипченко І.Т. Інноваційні технології в туризмі: навчальний посібник. Дніпро: Журфонд, 2021. 137 с.

²⁰ Квест-екскурсії по Львову зі смартфоном (для дітей та дорослих). Режим доступу: URL: http://www.monolittour.lviv.ua/katalog_1/lviv_dlja_shkoljariv_133/kvest-ekskursiji_po_lvovu_zi_smartfonom_dlja_ditey_ta_doroslih_1931/1/

Лева», під час екскурсії туристи зможуть побачити найвизначніші місця Львова і водночас вирішувати завдання, ребуси, позмагатись з друзями та отримати подарунки²¹. Туристична агенція «Забава-тур» проводить квест-екскурсії у Кам'янці-Подільському. Під час екскурсії туристи мають змогу відвідати найцікавіші місця Старої частини міста, серед яких більшість музеїв та знаменита Стара фортеця, а також виконати ряд цікавих завдань на кмітливість, логіку, увагу²².

Взяти участь у квест-екскурсіях можна і в багатьох інших містах України Київ, Одеса, Ужгород, Харків, Чернівці. Спільним в такому виді екскурсій є те, що учасники екскурсії мають можливість у незвичайній формі оглянути основні визначні пам'ятки міст, дізнатись нові факти про місто та його пам'ятки, розгадувати загадки та неординарні інтелектуальні завдання. На відміну від звичайної екскурсії з гідом, такий вид екскурсії, як квест-екскурсія, дозволяє не тільки оглянути визначні пам'ятки, а й зробити це незвичайним способом.

Квест-екскурсія є новим продуктом на туристичному ринку. Квест-екскурсія – це інтерактивна форма проведення екскурсії, командна гра на швидкість мислення та пересування, під час якої команда вирішує завдання, здійснює пошук на місцевості, будує оптимальні маршрути пересування, шукає оригінальні рішення та підказки. Успіх і популярність квест-екскурсій полягає у формі їх проведення. Якщо групова екскурсія містом постає перед туристами як пункт туристичної програми, то квест-екскурсія стає унікальною подією, яка надовго залишається в пам'яті туриста. Квест-екскурсії

активно розвиваються в Україні і є ефективним способом підвищення інтересу до внутрішнього туризму та збільшення різноманіття туристичних послуг.

Таким чином, зараз існує достатня кількість інновацій, які можна застосовувати в екскурсійній діяльності. Будучи однією з основних послуг, що входять у туристський продукт, екскурсія виконує пізнавальні та виховні функції, а екскурсійна діяльність відіграє величезну роль у сфері освіти населення. Крім того, екскурсія може бути як складовою туру, так і самостійною послугою. Тому екскурсійна діяльність завжди буде затребувана.

Висновки. Екскурсійні процеси є однією з основних складових туристичного продукту, що дозволяє познайомитися з культурою та багатою спадщиною краю. Крім того, кожен турист приїжджає відвідати місце призначення з бажанням познайомитися з минулим та неповторною культурою народу. Завдяки інноваційним інструментам, як мандрівникам, так і внутрішнім мандрівникам легко насолоджуватися подорожами за низькою ціною. Таким чином, в останні роки спостерігається тенденція до появи інноваційних форм організації екскурсійної діяльності. У зв'язку з цим доцільно використовувати такі форми інновацій, як радіогід, QR-код та квест-тур. Використання таких інновацій дозволить підвищити якість та конкурентоспроможність екскурсійних послуг, а також забезпечити додатковий прибуток на туристичному ринку міста та області. Також використання інноваційних екскурсійних процесів підвищить імідж регіону на туристичному ринку та продемонструє його потенціал.

References

1. Abramov V.V., Tonkoscur M.V. (2015). Organizaciia turyzmu [Organization of tourism] : konspekt lekci. Charkiv ChNUMG. 131 p. (in Ukrainian)
2. Zajceva V.M. Vykorystania inovacijnnykh tehnologii v galuzi turyzmu (2015). [Use of innovative technologies in the tourism industry]: monografiia. Zaporizhia: Dyke pole. 144 p. (in Ukrainian)
3. Kvest-ekskursiji po Lvovu zi smartfonom [Quest tours of Lviv with a smartphone (for children and adults).] URL: http://www.monolittour.lviv.ua/katalog_1/lviv_dlja_shkoljariv_133/kvest-ekskursiji_po_lvovu_zi_smartfonom_dlja_ditey_ta_doroslih_1931/1/ (in Ukrainian)
4. Kvest-ekskursiji "Sekrety mista Leva". [Quest tour «Secrets of the City of Lion»]. URL: https://vidviday.ua/kvest_sekrety_mista_leva (in Ukrainian)

²¹Квест-екскурсія «Секрети міста Лева». Режим доступу: URL: https://vidviday.ua/kvest_sekrety_mista_leva

²²Квест-екскурсія у середньовічному Кам'янці для вашої компанії! Режим доступу: URL: <https://zabava-tour.com/korporativ/quest-excursion-po-kamyantsy/>

5. Kvest-ekskursiji u seredniovicznomu Kamianci dla vasoji kompanii! [Quest tour in medieval Kamianets for your company!] URL: <https://zabava-tour.com/korporativ/quest-excursion-po-kamyantsy/> (in Ukrainian)
6. Piskunova J. (2019). Kvest-ekskursiji jak inovacijna forma ekskursijnoi dijalnosti. [Quest tour as an innovative form of excursion activity]. Turystycnyj ta gotelno-restorannyj biznes: svitovyj dosvid ta perspektyvy rozvytku dla Ukrainy; materialy miznarodnoi naukovo-praktycznoi konferenciji. m. Odesa, P. 853–856. (in Ukrainian)
7. Skrypnycenko I.T. (2021) Innovacijni tehnologiji v turyzmi [Innovative technologies in tourism]: navcalnyj posibnyk. Dnipro: Zurfond, 137 p. (in Ukrainian)
8. Chranytel istorii Permi. [Keeper of Perm's history]. URL: <https://ukrbukva.net/page,3,84362-Sibirskaya-hranitel-istorii-Permi.html> (in Ukrainian)
9. INNOVATIVE WAYS OF IMPROVING EXCURSION SERVICE AROUND THE TOURISTIC DESTINATIONS. URL: http://iqtisodiyot.tsue.uz/sites/default/files/maqolalar/24_Khayrullayeva_Davronov_Narzullayeva.pdf
10. WHAT IS INNOVATION? URL: <https://www.unwto.org/what-is-tourism-innovation>